

UIT HET DAGBOEK VAN THEO NEUTELINGS

Dit is een fragment uit het dagboek van mijn grootvader Theo R. Neutelings¹. Het beschrijft het begin van de oorlog zoals hij meemaakte in mei 1940 terwijl hij in zijn zomerhuis in Geulhem vertoefde voor de Pinksterdagen.

Vrijdag 10 mei 1940

Het is vrijdagmorgen 10 mei 1940 rond half vier in de ochtend. Met mijn vrouw en jongste zoon Teddy verblijven wij in ons zomerhuis "De Koningsstoel"² in Geulhem.

'De Koningsstoel' zomer 1945

Verschillende vliegtuigen vliegen over. Dat gebeurt wel vaker. Als een hele groep laag overvliegt sta ik op en ga even in de zwoele meinacht buiten kijken. Het donkert nog. Ik zie enkele vliegtuigen en ga weer naar bed.

¹ Theo R. Neutelings (1892-1994) trouwde in 1916 met Heintje van Deenen (1897-1952). Zij hadden 5 kinderen: Wim, Lien, Jacques, Corrie en Theo, die als koosnaam Teddy had. Ze zijn alle 5 inmiddels overleden. Theo was de uitvinder van de beroemde Liga kinderkoek.

² Hij kocht in oktober 1936 het grondstuk de Koningsstoel tijdens een veiling van bezittingen van mevr. F. Zuiderhout-Enthoven voor fl. 845,14. In het voorjaar van 1939 liet hij er voor zo'n fl.2.000 een chalet (de Koningsstoel) op bouwen.

Tussen half vijf en vijf uur wordt het geronk zo erg dat ik eruit vlieg. Het hele Geuldal hangt vol vliegtuigen. Ik tel er wel tweehonderd.

(Hub Frijns)

Plotseling hoor ik het Hollandse afweergeschut knallen... Oude zware machinegeweren. Ik huiver, en roep naar Ma: "*Wij zijn in oorlog!*". Ons arme landje is deze nacht overvallen. Hoe kan dat? Hoe is het mogelijk? Iemand zoals ik die Duitsland zo'n goed hart toedroeg en een hulpvaardige daad niet schuwde kan en wil deze afschuwelijke werkelijkheid niet aanvaarden.

Vliegtuigen komen telkens heel laag over ons huis gevlogen. Maar waarom? Ma noch ik wijken. "*Kom Ma, laten we de vlag neerhalen*". Vanaf vandaag zal het oorlog zijn. Ik snel naar de radio. Alle twijfel is voorbij. De Duitse minister Göbbels kondigt onder een lange beschuldiging de oorlog, althans de grensoverschrijding van Nederland en België aan. Als ze zich niet goedschiks overgeven dan zal doorgang "*mit alle Mittel*" geschieden. Het is mijn overtuiging dat Nederland zich niet eerloos zal overgeven.

Als mijn vrouw en ikzelf de geliefde driekleur strijken, vliegt een piloot op tientallen meters heel laag over ons heen. Wie een rein geweten heeft kent geen angst. In de buurt krijsen vrouwen en kinderen. Mannen staan met ernstige gezichten te kijken. Wij denken aan verschrikkelijke dingen. Arme soldaten, arme zoon Wim. Om half zeven komt een troepje van zo'n twintig tot dertig Hollandse soldaten op fietsen vanuit de richting Houthem naar Geulhem gereden om via Berg en Terblijt naar Maastricht en naar ze zeggen, naar België te gaan. Ze komen uit Schinveld waar ze grensdienst hadden. Hun vaandrig en sergeant zijn gewond en gevangen genomen.

Daarna hebben ze rond drie uur hun geweren leeg geschoten en zijn hem gesmeerd.

Enkele ogenblikken later sta ik in de conversatiezaal van Hotel Heuts en zie ik een Duitse motorrijder gevolgd door een motor met zijspan door de “*Musscheputweg*” langs ‘*De Koningsstoel*’ afdalen. Ze kijken even in mijn richting en draaien dan zonder aarzelen in behoorlijke vaart linksom langs de Geul in de richting van Meerssen. Veertien dagen geleden kwam ik van Berg en Terblijt dezelfde weg af en verdwaalde daar.

Terwijl ik nog prakkiseer om via Maastricht en België met Ma en kleine Ted terug naar huis naar Bergen op Zoom te rijden, volgen de gebeurtenissen elkaar snel op. Het is te laat, het land is bezet. Later hoor ik dat een dergelijke vluchtpoging ons duur te staan zou zijn gekomen. Ik word overweldigd door mismoed. Wij zitten in de val. Ik ben hier werkeloos gedoemd, terwijl mijn oudste zoon Wim wellicht onder vuur ligt. Kon ik maar bij hem zijn! Arme kinderen in Bergen op Zoom. Wat zal daar gebeuren? Corrie zal intussen wel vanuit haar kostschool in Oudenbosch naar huis worden gestuurd. God bescherm hen.

Grotere troepensterkten komen langs. De glorie van ons dierbare land zinkt weg. Weg vrijheid, welvaart en ongestoorde rust. Nederland verzinkt in drijfzand. Mijn gemoed gaat door diepe ravijnen van smart, onrust en bange bezorgdheid.

De dag lijkt eindeloos. De radio is opwindend. Een rede van Hare Majesteit en de oorlogsverklaring aan Duitsland. Er zijn parachutisten gesignaleerd. Deze vrijdag wordt de verschrikkelijkste van mijn leven. Hier zitten wij, tweehonderd kilometer van huis, van onze kinderen zonder leiding in Bergen op Zoom. Lien zal wel flink zijn. Ze is niet bang en weet dat Pa een schuilkelder heeft ingericht. Hoelang zullen wij hier zitten? Enkele jaren? Het ellendigste is dat ik niets meer kan en mag ondernemen. Wim zal zijn plicht doen, daar ben ik van overtuigd. God behoede hem.

Een rondgang door Houthem leert dat de Duitse voorhoede grondig te werk gaat. Grote plakkatens met rode randen vertellen in Duits en Nederlands dat de mark zoveel gulden waard is. Dat de doodstraf wordt toegekend aan saboteurs. Een gevolg van de bezetting. In Valkenburg is het druk. Duitse couranten worden uitgedeeld. Ze vertellen het laatste nieuws van de inval. Op de gedragingen van veel mensen daar kan een goede vaderlander veel kritiek oefenen. De minuten kruipen voorbij. Wij kikkeren op als 's avonds op de radio wordt verteld over heldhaftige tegenstand van onze soldaten op alle punten. Meer dan 100 vliegtuigen werden aangeschoten! Wat weten wij ervan? Hoe het ook zij en hoe het ook verloopt, onze eer is gered.

's Avonds zit ik onder de veranda van Hotel Berg en Dal. Twee Duitse officieren komen een biertje drinken. Ik heb mij voorgenomen mijn mond te houden. Als een van de twee opmerkt: “*Was ein wunderschöne Gegend ist es hier*” en “*Was für ein Fluss ist das*” dan verbreek ik het zwijgen en zeg: “*ja, es war ein wunderschöne Gegend bis Gestern*”. Vandaag hangt er rouw over dit land, “*weil sie gekommen sind*”.

Hotel Berg en Dal, 1939 (aanbouw rechts dateert uit 1935)

Deze stroom heet de Geul. Ja, het is hier een der mooiste streken van ons land. Op de hellingen aan de overkant bouwden eenmaal Romeinen hun villa's. Er lagen er diverse op de hellingen van het Geuldal, want het zal u wel bekend zijn dat dit een land is van oude beschaving. De Romeinen vertrokken maar de stroom die bleef. Later kwamen de Merovingers en de Carolingers. Karel de Grote had hier in de buurt een zomerresidentie en over deze weg is hij dikwijls naar de toernooien in Valkenburg geschreden. De Merovingers en Carolingers verdwenen, maar de stroom die bleef. De Franken en velerlei volksstammen van over de Rijn die al in de Romeinse tijd de cultuur poogden te vernietigen zijn gekomen en gegaan. Onder de Spaanse overheersing gebeurde hetzelfde. De stroom die bleef. Later kwamen Napoleon en de Fransen bij hun poging tot overheersing van de wereld. De Fransen gingen, maar de stroom bleef naar de Maasvallei spoeden. De mensen die hier woonden bleven de stroom trouw. *“Und jetzt sind Sie da Meine Herren”*. De heren hadden aandachtig geluisterd. Een ervan had het begrepen; de andere blijkbaar niet want hij vroeg: *“Nun, was wollen Sie damit sagen?”*. Die het begreep gaf het antwoord. *“Der Herr will sagen, ob wir hier kommen und das Land überwältigen oder nicht, letzten endes kommt alles wieder in Ordnung und die Geschichte nimmt wieder Ihren Lauf”*. Ik denk dat deze officieren, die over veertien dagen in Zeebrugge willen staan, het verhaal vergeten zijn.

Verblijf in de grotten

's Avonds gaan wij ons bivak opslaan in de Geulhemmergrot, tegenover het hotel Heuts.

De grotten waar uit mergel gedurende 2000 jaar, al sinds de Romeinen, blokken werden gebroken. Kilometerslange gangen. Mergelblokken waarmee gotische kerken en basilieken werden opgetrokken. Waar de familie Heuts enkele generaties hun kost heeft verdiend. Wij gaan 5000 jaar terug in de geschiedenis. Opnieuw worden wij hollenmens. De gasten van hotel Heuts "*logeren*" bijeen in een aparte zaal. L'histoire se répète. Tijdens de Franse tijd, 150 jaar terug huisden de parochianen van het dorp in de grot met hun pastoor als leider. Er stierven hier mensen en er werden hier kinderen geboren. Zijn wij beter dan zij? Hun gloriédag kwam, de onze zal vast en zeker ook eenmaal komen. Gods wil geschiede.

Het is klam in de grotten. Ik word slaperig en begin te rillen. Maar het is ook mijn te veel gebeukte geest die zijn rol speelt. "*Hoe zou het met onze Wim zijn? Waar zou hij zitten, arme jongen?*" durft Ma uit te spreken. "*Hij zal zijn plicht doen, voor hem zal ik mij niet hoeven schamen*", antwoord ik. "*Gelukkig is hij een gelovige, brave jongen*" zegt mijn vrouw. Teddy is de enige die niet treurt. Hij begrijpt er gelukkig nog niets van en vindt het lollig om ook eens in de donkere mergelgangen te mogen logeren.

De gangen naast ons liggen vol mensen. Het volk lamenteert en jammert. Ma heeft de goede inval om te gaan bidden. Nog geen dertig tellen later bidden alle mensen in de gangen mee. Het is stil en plechtig. De Christenen van de twintigste eeuw in de catacomben. Juist dit bidden troost. Protestanten uit Holland bidden mee. Dit is Gods wil. En toch, ofschoon het gebed in de grot troost en rust brengt en de hele gemeente spoedig de slaap schijnt te vatten, willen mijn gedachten niet tot rust komen. Alles maalt. Ik kan het niet vatten. Wat eeuwen opbouwden staat op het spel. De hele wereld zal in brand gaan, dat voelt een kind.

Wat zal ons blijven? Welke is de waarde van bezit, van schoonheid en van welvaart? Alles vervaagt in deze nevelige nacht in mei. En dat terwijl ik het Geuldal nooit zó mooi zag. Alles is ontloken. Een ongekende lentejubel ligt over de vallei. De acacia is vol geur en fleur.

Mens en dier lijken vervuld van weemoed. De merels fluiten niet meer. Waar verschuilen zich de nachtegalen? Zij staakten hun lied. Het gedonder van de kanonnen en gefluit van de granaten vervangt het heilige gezang van de lentevogels. Beklagenswaardige mens, waartoe zijt gij weer eens gekomen? Ook de nijvere Limburgse werker heeft de moed verloren. De mijnwerkers zijn thuisgebleven. Eén boer, natuurlijk een boer, zag ik rond elf uur op tien mei zijn akker ploegen, waarbij ik onwillekeurig moest denken aan het gedicht uit 1935 "*Ballade van den boer*" van de Rooms Katholieke dichter J.W.F. Werumeus Buning, met de strofe "*En de boer, hij ploegde voort*"...

Theo Neutelings en Dorus Heuts (1880-1962), schoonvader van Theo's zoon Wim, op de tuinbank op 'De Koningsstoel', 1941

Zaterdag 11 mei

De volgende dag, zaterdag 11 mei, verlaten wij om 5 uur 's morgens de grot. De radioberichten blijven hoopvol. Maar in de avond stellen mij de berichten niet meer gerust. De Nederlandse organisatie schiet te kort. Waarom wisten wij niets van parachutisten? Hebben onze militaire attachés geslaperd? Waarom hebben wij, toen het nog tijd was niet beter aan onze verdediging gewerkt?

Zondag 12 mei

Zondag, eerste Pinksterdag, vallen bommen op Maastricht. Als wij in de Sint Gerlachuskerk in Houthem zitten horen wij zware ontploffingen. Alles dreunt. De priester bidt voor een bewogen schare parochianen voor het welzijn van het arme vaderland. Bommen op Maastricht, bommen op Nederland. Pinksteren 1940. Oorlog kent geen Pinksterrust. Het giert als een wervelwind over vredig land. Het is een "*Blitzkrieg*". Geen tijd maar "*Vorwärts*".

God haast niet. De mens wikt, Hij beschikt. Dat is onze grote troost. God zal overwinnen. Hij alleen is het Recht, de Waarheid en de Toekomst.

In Zijn hand alleen zijn wij veilig geborgen. Wij bevelen ons Nederland in Zijn gunst aan, in de gunst van de enige overwinnaar.

Maandag 13 mei

Tweede Pinksterdag. Merkwaardig dat ik iets nieuws zie in deze droeve dagen. Het is ongekend. Mensen hebben hun evenmens ontdekt. Spreken, wandelen en vriendschap zoeken met andere mensen verkwikt het hart. Eenvoudige mensen schijnen mij thans wijzer en sterker dan intellectuelen. Ik verneem dat de eerste tweehonderd Belgische soldaten krijgsgevangen worden. Eindeloze karavanken trekken via de oude Romeinse wegen naar het Westen op. Tanks, tanks, motoren, motoren, auto's, auto's, infanterie, vliegtuigen, enzovoorts. Mars is "en route".

Nawoord

Dit fragment uit het dagboek van zijn opa, werd ons beschikbaar gesteld door Theo Neutelings, zoon van Wim Neutelings en Jeanne Heuts. Hiervoor zijn wij hem uiterst dankbaar.

De Holle Eik Café – Zaal – Terras
Evenementenaccommodatie

sfeervol & gastvrij

- feesten-
- concerten-
- recepties-
- vergaderingen-
- buffetten-
- koffietafels-

www.deholleeik.nl / tel. 043-6044844
Baron de Selysstr. 4, Houthem-St.Gerlach

DEAC **LEEUW BIER**